# A PAGE FROM THE HISTORY OF THE ROMANIAN FROM THE SOUTH OF THE DANUBE. THE MEMOIRS OF THE AROMANIAN GEORGE P. GHEORGHIU

***Claudiu Cotan***

***Assoc. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa***

*Abstract: The history of the Romanian population from the south of the Danube remains one of the most impressive a struggle for keeping their cultural identity, their language and religious traditions. The 19th century marked in the history of vlach population a period of national awakening. Under ottoman rule the aromanians requested to use their own language in schools and churches. Their request has been denied by the ecumenic Patriarchate, and also by the bulgarians, serbs, greeks, which refused to offer political recognition to the aromanians. With great difficulties, in the second part of the 19th century, started the establishment of the first schools in the south of the Danube. In large communities, with a majority of vlach population, the romanian language was heard in churches. The romanian state has been heavly involved in the supported the vlachs and romanian priests, giving monetary help to aromanian teachers. The pressure due to the desintegration of the Ottoman Empire, and formation of new balkan states, forced some aromanians to move into Romania to begin a new life.*

*Keywords: Ottoman Empire, aromanian, language, school, church, tradition, minority*

Secolul al XIX-lea a fost în istoria romanităţii sud-dunărene o perioadă de permanente frământări etnice, culturale, politice şi religioase. Ajunsă la conştiinţa propriei identităţi, populaţia aromână, a creat, acasă şi în diaspora, cu ajutorul tânărului stat modern român de la nordul Dunării, instituţiile care să îi permită la începutul veacului al XX-lea să i se recunoască dreptul de *Ullah millet* (*vlahiko milleti*) de către sultanul Abdul Hamid al II-lea (1876-1909).

În spaţiul Imperiului austriac, la începutul veacului al XIX-lea, diaspora aromânilor şi-a găsit mediul favorabil propriei afirmări unei activităţi prodigioase. Împăratului Francisc I (1768-1835), a oferit românilor şi vlahilor sud-dunăreni posibilitatea de a-şi fonda şcoli proprii. În anul 1815, a luat fiinţă la Pesta o *Societate a doamnelor române,* cu scopul sprijinirii înfiinţării unor instituţii şcolare. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în urma a numeroase contacte şi vizite în satele româneşti din Balcani, intelectualitatea românească a creionat un proiect cultural-educaţional de amploare pentru salvarea romanităţii sud-dunărene. În anul 1858, după o călătorie în Balcani, Dimitrie Bolintineanu a întemeiat la Bucureşti ziarul *Dâmboviţa*, la care colabora şi poetul Gr. H. Grandea, originar din Meçovë. În 1859, D. Cazacovici a publicat un apel către aromânii din Principate, chemându-i să se organizeze spre a se întoarce în sudul Dunării ca să întemeieze şcoli şi biserici româneşti. Ideea înfiinţării unor şcoli în limba română pentru românii din Balcani o observăm la paşoptiştii Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, Ion Ghica şi Ion Ionescu de la Brad care, sesizând prezenţa masivă a românilor în sudul Dunării, s-au gândit la aspectul educativ şi religios[1].

Pentru salvarea romanităţii sud-dunărene s-au început primele demersuri în timpul domnitorului Al. Ioan Cuza. Dimitrie Bolintineanu a fost lui Fuad-Paşa, ministru de externe al

[1]Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004, pp. 12-13.



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

Înaltei Porţi, un memoriu în favoarea aromânilor. Autorităţile politice româneşti au înaintat o adresă Imperiului otoman în 1860-1861, în care cereau îmbunătăţirea situaţiei minorităţii româneşti din sudul Dunării[2]. Curând după aceste demersuri, s-au înfiinţat şi câteva instituţii cu un rol foarte important în formarea de dascăli pentru şcolile româneşti la sud de Dunăre. În anul 1860 a luat fiinţă la Bucureşti Comitetul Macedo-Român, cu misiunea de a pregăti terenul emancipării aromânilor[3]. În 1879, la Bucureşti s-a înfiinţat şi *Societatea de Cultură Macedo-Română*. Mihail Kogălniceanu, prim-ministrul României, a hotărât crearea unui fond din bugetul statului pentru ajutorarea bisericilor şi şcolilor româneşti din Balcani. Şi ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, Dimitrie Bolintineanu, propunea trimiterea de fonduri pentru deschiderea de şcoli româneşti în Balcani. În anii următori bugetul acestei acţiuni culturarle a crescut permanent[4].

În anul 1862, cu sprijinul financiar al Comitetului Macedo-Român nou înfiinţat la Bucureşti, s-a publicat o *Gramatică aromânească*, redactată de către viitorul academician I. C. Massimu, absolvent al Seminarului Teologic de la Buzău. Arhimandritului Averchie de la Iviron, vlah de origine din Avdela, s-a pus în slujba luptei pentru drepturile vlahilor balcanici, prin conducerea Institutului Macedo-Român pentru pregătirea dascălilor viitoarelor şcoli balcanice, care a funcţionat în perioada 1865-1870, pe lângă mânăstirea Sfinţii Apostoli din Bucureşti. În 1864, la Târnova a fost deschisă prima şcolă românească din sudul Dunării, condusă de Dimitrie Athanasescu, pregătit la Liceul Matei Basarab din Bucureşti[5].

După Congresul de la Berlin din anul 1878, învăţământul românesc în Imperiul Otoman s-a putut dezvolta într-un cadru mult mai favorabil. Pentru conducerea acestor şcoli, între anii 1878-1902, a funcţionat la Bitola *Inspectoratul General al Şcolilor Române din Balcani*, condus de învăţătorul Apostol Mărgărit, instituţie înlocuită din 1902 de *Administraţia Şcolilor şi Bisericilor Române din Turcia*. Lupta de emancipare a românilor din Balcani a atins maxima sa dimensiune la începutul secolului al XX-lea[6].

Încă din anul 1862, I. C. Massimu solicita efectuarea unor demersuri în vederea restaurării Arhiepiscopiei autocefale de la Justiniana Prima (Ohrida) pentru ca vlahii să aibe proprii lor preoţi. Către finele secolului, Patriarhia ecumenică s-a implicat în lupta anti-românească din Balcani prin exercitarea unor presiuni asupra clerului. Deşi mulţi preoţi sufereau persecuţiile grecilor şi ale bulgarilor, numărul bisericilor aromâne a fost în continuă creştere. În mai 1891, aromânii din comunele Avdela, Samarina, Kerbene, Numphaion, Prilep, Kruşevo, Gopeş, Malovişte, Magarevo şi Trnovo au adresat Porţii petiţii cerând crearea unui episcopat al vlahilor. Mai mult decât atât, în anul 1896, delegaţi ai comunităţilor aromâneşti au semnat un protocol prin care alegeau drept mitropolit al aromânilor din Turcia pe Antim al Ohridei. Patriarhia ecumenică s-a împotrivit[7].

Deşi nu au reuşit înfiinţarea propriei Biserici, la începutul veacului XX s-au arătat şi roadele eforturilor de emancipare cultural-religioase a aromânilor. Iradeaua sultanului din 9/22 mai 1905, recunoştea minorităţii româneşti sud-dunărene statutul de *millet* cu drepturi garantate de statul otoman. Rapida prăbuşire a Imperiului otoman şi constituirea statelor naţionale independente, conflagraţiile mondiale şi regionale ale secolului al XX-lea au dispersat şi dezrădăcinat populaţia vlahă, făcându-o astăzi să fie mult mai redusă numeric.

---

[2] Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească,* Edit. Enciclopedică, Bucureşti,1994, pp. 34-35.
[3] Gheorghe Zbuchea, *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică*, Edit. Biblioteca Bucureştilor, Bucureşti, 1999, p. 50.
[4]Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, pp. 12-13.
[5] Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească*, pp. 36-39.
[6]Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, pp. 13-15. Mihai Săsăujan, „Aspecte ale vieţii culturale şi bisericeşti la aromânii din sudul Dunării în secolul al XIX-lea", în *Revista Teologică*, nr. 4, 1995, pp. 64-80.
[7]Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească*, pp. 36-39.



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

Tesiunile politice produse de demersurile aromânilor pentru a-şi înfinţa un episcopat şi pentru a folosi în cult limba română au cunoscut un moment tragic în noaptea Învierii Domnului din 1914, când bande de grecomani şi antarţi au atacat cartierul românesc din Koriţa, fiind maltrataţi şi ucişi mai mulţi aromâni printre care şi preotul Haralambie Balamace[8].

În timpul războiului au avut de suferit de pe urma acţiunilor militare din Balcani şi meglenoromânii la fel ca şi ceilalţi români din sudul Dunării. Meglenoromânii din localitatea Huma au fost evacuaţi în satele sârbeşti din jurul oraşului Aleksinac, unde au rămas până la sfârşitul războiului, iar cei din localităţile Lumniţa, Cupa, Oşani, Lugunţa, Berislav şi Nânta au fost evacuaţi, parte în teritoriul bulgăresc, unde au suferit de pe urma ostilităţii bulgarilor, parte în jurul Salonicului şi în insulele greceşti. Bandele de greci au trecut şi la prădarea şi incendierea caselor meglenoromânilor, reghiziţionarea vitelor şi alimentelor fără despăgubire. De pe urma acţiunilor teroriste au avut de suferit şi bisericile, unele fiind chiar distruse, iar cărţile bisericeşti şi cele didactice au fost arse[9].

Acţiunile abuzive ce au afectat viaţa aromânilor au continuat şi după război, când meglenoromânii musulmani din Nânta au fost transferaţi în Turcia la Edirne, Kirklareli şi Babaeski. După tratatul de la Lausanne, statul grec a trecut la aplicarea reformei agrare. Din această cauză o parte a românilor care şi-au pierdut pământurile prin reforma agrară a statului grec au fost colonizaţi în Cadrilater[10]. Macedoromânii au jucat un rol extrem de important în istoria Dobrogei, cu imense contribuţii la viaţa socio-economică din România. Această minoritate etnică aduce şi astăzi o anumită frumuseţe societăţii româneşti.

Statutul de minoritate etnică a aromânilor şi dreptul la autonomie culturală au fost uitate după cel de-al doilea război mondial de guvernele comuniste din ţările balcanice intrate în sfera de influenţă a Uniunii Sovietice. Guvernul comunist de la Bucureşti s-a grăbit să-şi declare dezinteresul faţă de „chestiunea românească". Chiar şi românii din Balcani au ajuns la rândul lor la sciziune pe baza diferenţelor culturale şi a modului în care îşi vedeau propriul viitor.

O pagină din istoria românilor din sudul Dunării ne este oferită de memoriile unui fost primar al oraşului Ovidiu, George P. Gheorghiu, care îşi doarme somnul de veci în cimitirul oraşului pe care l-a condus. George P. Gheorghiu a murit în luna iunie a anului 1945, la puţin timp după după ce îşi scrisese memoriile pe care le-a lăsat copiilor săi. Unul dintre fii acestuia, Petre Gheorghiu a ajuns primar al oraşului Ovidiu în anii comunismului Şi tatăl său, Petre Gheorghiu fusese primar al localităţii Canara – Ovidiu.

## Memoriile aromânului George P. Gheorghiu

„După spusele tatălui meu Petru Gheorghiu şi a unchiului meu Lazăr, fratele mai mare al tatălui meu, familia noastră este după cum urmează:

Străbunul meu, adică bunicul tatălui meu se numea Hristu Gravu, originar din comuna Selţa din Epir, iar soţia lui, Domnica, era din Blaţi, aromâni grămoşteni. Numele de Gramoşteni se trage de la Munţii Gramoştea şi la ale căror poale se află comuna Gramoştea. Având patru copii primul Gheorghe (Iorgache), care a fost bunicul meu, al doilea Nicola, al treilea Dimitrie şi al patrulea Athanase. Primii doi, adică Iorgache şi Nicola, în anul revoluţiei greceşti din anul 1821 s-au înrolat ca voluntari la greci ca să lupte contra Semilunei, adică Imperiul turcesc, pentru credinţă şi patrie şi pentru a elibera Epirul de sub jugul turcesc... Cum acest ideal însă nu s-a realizat decât în parte, eliberându-se numai vechea Eladă, iar Epirul rămânând mai

[8] Adrian Nicolae Petcu, „Viaţa religioasă a românilor din Balcani", în *Autocefalie şi comuniune*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2010, p. 521.
[9] Virgil Coman, „Consideraţii privind meglenoromânii în timpul Primului Război Mondial şi în perioada imediat următoare", în *Analele Dobrogei*, anul IX, 2006-2008, Constanţa, p. 203.
[10] Virgil Coman, „Consideraţii privind meglenoromânii în timpul Primului Război Mondial şi în perioada imediat următoare", p. 208.



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

departe tot sub jugul turcesc, a trebuit să se refugieze în Macedonia, cu cei patru feciori şi s-a stabilit în comuna Târnova, la 8 kilometri de oraşul Bitolia, capitala Vilaetului Monastir. Bitolia pe turceşte se numea Monastir, pentru a scăpa de urgia satrapului tiran Ali Paşa Tepeleni din Ianina, capitala Epirului, care a trecut prin foc şi sabie majoritatea satelor creştineşti din Epir, sub pretext că au luptat contra Semilunei.

Atunci foarte mulţi creştini aromâni şi albanezi s-au refugiat în Macedonia, unde era pe atunci ca vailiu (guvernator) Iusuf Paşa, supranumit Gheaur Paşa pentru bunele sentimente ce le nutrea pentru supuşii creştini. Se zicea că ar fi fost din părinţi creştini, de origină albaneză, care trecuseră nu de mult la islamism. Aşa se explică de ce mulţi creştini din Epir au trecut în Macedonia unde erau mai puţin prigoniţi.

Aici când au venit străbunul meu cu familia, Iorgache şi Nicola, care au fost ca voluntari, purtau încă pe cap distinctivul port cu capela de voluntari greceşti, pe când ceilalţi doi fraţi, Dimitrie şi Athanase purtau fes, portul locului. Pentru acest motiv au fost porecliţi de către târnoveni Iordache şi Nicola „Grecu", pe când ceilalţi fraţi şi-au păstrat numele de familie de „Gravu". Azi în Târnova este familia lui Nicola (Colciu) Gravu....

Tatăl meu Petru şi fraţii lui Lazăr, Vanghelie şi Tache şi-au păstrat numele de Grecu, până la plecarea lor din Macedonia. Se numeau fraţii Iorgache Grecu când au fost trecuţi în paşaport cu numele de Petru Gheorghiu, fără numele de familie sau cel puţin porecla, căci la turci aşa se obişnuia pe atunci, nu se ţinea seama de numele de familie, ci numai de numele tatălui. De aceea s-au înscris aci când au venit şi au fost stabiliţi şi împroprietăriţi cu numele de pe paşaport de Petru Gheorghiu deşi puteau foarte bine să-şi adauge frumosul nume de familie „Gravu" sau cel puţin porecla de „Grecu". Ca oameni mai simpli şi neprevăzători n-au dat importanţă acestui fapt, care pentru noi, urmaşii lor, ar fi fost un lucru plăcut....

Bunicul meu Iorgache s-a căsătorit în Târnova cu Zaha, născută Mocian sau Moţan, româncă din comuna vecină Megarova. Se zice că ar fi fost ardelean după numele de familie sau porecla Moţan, cum erau porecliţi de către megaroveni şi târnoveni. Chiar eu când eram copil, cam de 8-10 ani mă duceam cu bunica mea Zaha de mână la tatăl ei, Ion Moţan şi l-am... că purta sarică albă şi cojoc (pieptar) şi cu plete la cap, port care nu se asemăna cu portul grămoştenilor şi fârşeroţilor din Megarova şi Târnova. Aceste două sate erau sate mari care pe harta când eram la şcoala greacă erau trecute ca oraşe, pe care le despărţea un râu, ce izvora din lacul de pe platoul Muntelui Peristera (porumbiţa), de la 1500-2000 metri înălţime, care se numea Valea Mare. Aceste două sate se compuneau de români, numai în Târnova, chiar mahalaua noastră avea vreo 15-20 familii de albanezi mahomedani, cu care ne împăcam foarte bine, fiind vecini cu ei. Aceşti albanezi mahomedani vorbeau limba noastră română şi îşi trimiteau copiii la şcoala română. O preferau în locul celei greceşti pentru că cunoşteau limba română. Megarova avea 600 de case, iar Târnova 560 de case, însă cum acolo se ducea o viaţă patriarhală, fiecare casă avea mai multe suflete. Megarova începea de la poalele Muntelui Peristera, iar Târnova se întindea la vale pe râul Valea Mare, spre Bitolia înspre răsărit, până la câmpia satului Dihova, care se afla între Bitolia şi Târnova. În satul Dihova compusă majoritatea din slavi se afla o mare fabrică de ţeseturi, care se folosea (mănată) de căderea apelor râului Duvregic, care izvora tot din Peristera, dar mai mare ca Valea Mare a noastră. Acest râu curgea prin mijlocul oraşului Bitolia, aşa cum curge Dâmboviţa la Bucureşti. Toţi lucrătorii fabricii erau români din satele noastre, fiind la numai trei kilometri de Târnova şi avea peste 100 de lucrători. Tot aci se aflau şi drăştele şi bătănile (piua). Primele erau pentru baterea velinţelor, tifliţelor şi flocatelor. Deştreala era un fel de groapă (bazin) rotund cu un diametru de 3-4 metri şi tot atât de adâncă, căptuşită la pereţi cu scânduri de stejar. Acolo se aruncă velinţele şi se bat prin căderea apei care vine printr-un apenduct ce cădea de la o înălţime mare şi se bat numai cu această cădere de apă, unde se produce un zgomot asurzitor ca un cazan care fierbe, cu spuma făcută de căderea apei. Asta se facea numai în anumit timp din lunile mai şi iunie, când apele sunt potrivite, nici reci, nici calde, iar bătănile (piua) erau pentru şaiac (dimie).



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

Satele de mai sus pomenite, Megarova şi Târnova se ocupau cu creşterea oilor. Majoritatea erau negustori şi meseriaşi, ca argintari, arămari (căldărari), cofetari, cizmari, croitori. Mai cu seamă croitoria de abale o preferau, adică haine groase de lână. Femeile lucrau lâna şi făceau şaiac (dimie) şi tot felul de ţesături groase.... Toate astea le lucrau bărbaţii în prăvăliile lor din Bitolia, care se aflau toate pe o stradă principală din centrul oraşului, ce se întindea de-a lungul râului Dragor, care curge prin mijlocul oraşului Bitolia. Strada se numeşte Vlah-Ciarşi sau Piaţa valahă (românească). Acestea furnizau Macedoniei, chiar şi Albaniei îmbrăcăminte cu portul specific fiecărui popor. Trebuie să se ştie că acolo şi în timpul verii oamenii poartă tot haine de lână. De aceea ai noştri făceau afaceri bune cu industria lor casnică şi mai cu seamă că pe apa râului Valea Mare care curgea prin satele de mai sus, Megarova şi Târnova, se aflau mai multe fabrici de ţesături cu lucrători şi lucrătoare din satele de mai sus. Erau şi patru fabrici de găitane, din care două erau ale bunicului meu Ionache Delinuşi, una la Megarova şi alta în Târnova. Bunicul meu, Delinuşi era furnizorul armatei turceşti care întrebuinţa gaitane multe la uniforme, dar mai cu seamă pentru albanezi şi fârşiroţi, cu portul lor specific ce era încărcat cu găitane.

Aici industria casnică era mult dezvoltată. Femeile primeau lână de la furnizorii armatei şi dădeau şiac, dimie bătută la piuă, şi li se plătea mâna de lucru. Şi mulţi negustori dădeau lână pentru ciorapi, ştiut fiind că acolo turcoaicele nu se ocupau, căci nu erau îndemânatice la lucratul lânii, aşa că toată Turcia mai cu seamă oraşele, purtau pe atunci ciorapi de lână lucraţi de româncele noastre. Negustorii de ciorapi făceau mari afaceri, cum era bunăoară Ionachi Dalla din Megarova, mare negustor de ciorapi, cu centrala la Constantinopol, un mare magazin, care se numea Ciorapci Han, care furniza Stambolului şi Anatoliei. L-am vizitat şi eu pe acest Ciorapci Han, care era mai totdeauna aglomerat.... Ionachi Dalla era tatăl cunoscutului comerciant Sterie Dalla din Constanţa.

Tatăl meu s-a căsătorit la începutul anului 1847, în Târnova, cu Anastasia (Şiana) fiica lui Ianache şi Agoricea Delimuşi, aromâni grămosteni din Târnova, iar eu m-am născut la finele anului, în decembrie 1874, în Târnova.

În anul 1864 s-a deschis prima şcoală românească, ca şcoală particulară, fiindcă autorităţile şcolare greceşti se opuneau şi puneau tot felul de piedici pe lângă guvernul turc, de la care grecii aveau mari privilegii. A trebuit să se recurgă la acest truc, adică şcoala să fie particulară. Astfel, prima şcoală română s-a deschis în casele bunicului meu Ianachi Delimuşi din Târnova şi prima elevă a fost mama mea Şiana, împreună cu alţi copii tot din familia Delimuşi, căci erau patru fraţi Ianache, Gheorghe, Nicola (Cuşiu) şi Halciu, care aveau numeroşi copii şi au populat şcoala cu prima clasă din capul locului.

Primul învăţător a fost Dimitrie Athanasescu Hagiu, fiul lui Athanase Hagiu din Târnova, iar Cuşu, fratele bunicului meu Ianache Delimuşi, era căsătorit cu Fancea, sora lui Dimitrie Athanasescu învăţătorul. Fancea este mama unchiului meu Tache Delimuşi, văr bun cu mama mea. A lucrat la Bazarcic, iar astăzi în Bucureşti este funcţionar la Ministerul Lucrărilor Publice. De aceea familia Delimuşi, fiind rudă prin alianţă cu tânărul dascăl român Dimitrie a procedat la deschiderea şcoalei româneşti din Târnova, ca să-l încurajeze pe Dimitrie, care sosise din Bucureşti, unde învăţase carte, fiind îndemnat de marele învăţat, profesorului Urechea.

Mai târziu, după ce s-a obţinut iradeaua (decretul imperial) pentru recunoaşterea deschiderii şcoalei româneşti din Târnova, se recunoştea şi naţia română, la fel ca celelalte naţii: greci, bulgari şi sârbi. De acum au intrat şi români în rândul celorlalte naţiuni mai sus pomenite (ca minoritari).

Mai pe urmă, după recunoaşterea românilor şi şcoalii româneşti oficial, învăţătorul Dimitrie Hagiu a construit un nou local de şcoală, chiar în curtea şi pe locul caselor părinţilor săi, în centrul satului Târnova, unde am învăţat şi eu şcoala. În primele două clase ne preda, sau mai bine zis, ne explica şi în dialectul nostru (aromânesc). Chiar eu când m-am dus la şcoală



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

ştiam de la mama mea Tatăl nostru în dialect şi care sună astfel:
*Tatăl a nostru care eşti în Ţer, sfinţească numa-Ta,*
*fie împărăţia-Ta, facasă vrearea - Ta, precum în Ţer aşi-si pre loc,*
*Păinea a noastră aţea de tuti dilele*
*dă-ne-o nou astăzi şi nă iartă a nouă stepsurile a noastre, precu şi noi li ertăm stipsiâilor a noştri şi nu ne duşe tu pirasma, şi nea scapă de atel arău. Amin!*

Învăţătorul Dimitrie Hagiu trebuie considerat ca un adevărat apostol al neamului său românesc din care făcea parte, fiind primul dascăl al şcoalii româneşti în Macedonia. A fost un tânăr cu multă vlagă şi răbdare, care a putut suporta toate prigonirile din partea duşmanilor neamului, care au fost chiar din fraţii noştri, rătăciţii şi renegaţii grecomani. A fost huiduit şi batjocorit, el însă pe toate le-a suportat cu răbdarea unui martir. Rătăciţii s-au convins, trezindu-se şi veniţi la simţul realităţii, că tânărul învăţător român nu urmărea şi nu voia decât binele lor şi al neamului său românesc. Astfel, mai târziu şcoala a progresat, înfiinţându-se şi şcoală de fete, după sistemul şcolilor greceşti, care erau bine organizate. Şcolile de fete erau aparte şi nu la un loc (băieţi şi cu fetele), aşa cum era la început şcoala română şi care la început nu era îngăduit.

Aşa că, după câţiva ani, şcoala s-a populat, încât devenise neîncăpătoare, înfiinţându-se mai multe posturi, ajungându-le pe cele greceşti, care erau bine organizate, fiind vechi de sute de ani. Acestea făceau propagandă cu tot felul de piedici şi calomnii, că am fi papistaşi, că primim bani de la papă, neavând biserică şi că ne închinăm ca papistaşi şi altele multe, ducând lumea în eroare, pentru că se temeau de români....

Spre nenorocire a venit războiul balcanic din 1913, când Macedonia a fost dezmembrată. Astfel că sârbii, greci, bulgari şi albanezi care au pus mâna pe frumoasa noastră Macedonie n-au mai tolerat şcolile şi bisericile româneşti. Din această cauză au fost nevoiţi atunci să se expatrieze, venind în ţara-mumă, unde credeau că vor fi primiţi şi îmbrăţişaţi de fraţi, aşa cum au văzut ei la greci, care i-au primit pe conaţionalii lor fraţi expatriaţi din Turcia (de când cu schimbul populaţie între aceste două ţări) şi care mulţi dintre ei nici că cunoşteau limba greacă, ci vorbeau şi se purtau turceşte.... Fraţii noştri nu numai că nu ne-au primit cu bine şi dragostea frăţească, ba din contră că coloniştii macedoromâni au fost chiar prigoniţi de către autorităţi, sub diferite pretexte politice. În acelaşi timp erau persecutaţi şi de populaţia băştinaşă, care a luat exemplu de la autorităţi.

Nici până azi n-au fost împroprietăriţi şi stabiliţi aceşti expropiaţi de avutul lor.... Ai noştri în loc să ia exemplu şi să-i imite pe vecinii noştri, au tărăgănit înfiinţând comisariate şi para-comisariate cu posturi, cu o pleiadă de funcţionari gras plătiţi, în dauna ţarii şi a coloniştilor, care au fost speculaţi şi persecutaţi.

Poate că acum, cu actualul regim democratic, se va îmbunătăţi şi soarta coloniştilor macedoneni. Căci nu vrem decât binele ţării noastre mume şi al fraţilor noştri din regat, care de-abia de acuma au început să ne cunoască, când am venit cu ei în contact mai apropiat, în vechea Dobroge, convingându-se că suntem oameni de ordine, buni români şi cetăţeni, luptând şi făcându-ne datoria către patrie, cu toată dragostea şi cu patriotism, atunci când patria ne-a chemat ca s-o apărăm, în ciuda celorlalte neamuri străine de care am fost bârfiţi, înfăţişându-ne ca pe nişte elemente rele. Mulţi fraţi de-ai noştri care încă nu ne cunoscuseră bine, aplecau urechea şi luau de bune toate calomniile bârfitorilor străini, care aveau interes să ne dezbine, ca apoi să pescuiască în apă tulbure, pentru că ei prevăd că macedonenii sunt economi, îndemânateci la comerţ şi în toate, nu sunt beţivi şi imorali, ducând o viaţă morală şi patriarhală. De ei se tem bârfitorii, că acuma sau mai târziu le vor lua locul, aşa cum a fost în Cadrilater, că în scurt timp au romanizat acolo aproape tot comerţul în binele nostru şi al ţării....

Eu m-am căsătorit în 1899, la Canara - Ovidiu, fiind încă militar călăraş cu schimbul în Contigentul nr. 1898, Regimentul 19 Călăraşi - Constanţa. M-am căsătorit cu Vasilichia Sterie Altiparmac, originară din Târnova, veniţi în ţară odată cu mine în anul 1890. Familia Altiparmac



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

erau stabiliţi la Popeşti, jud. Râmnicu Sărat. Din Popeşti am luat-o pe soţia mea Vasilichia. Am cu ea patru copii, pe Miţa, Zoe, Petrişor şi Ionel. Soţia mea a încetat din viaţă, în anul 1908, din cauza unei pneumonii. M-am recăsătorit în acelaşi an, 1908, în Târnova, cu Catina Tache Dumitru Sarafu din Bitolia şi am cu ea două fete, pe Anastasia şi Elenuţa.

Poate că vă veţi întreba de ce toţi aceştia ai noştri au plecat din comuna natală Târnova şi din Bitolia, la Salonic şi Florina. Cauza este că locurile noastre au rămas sub sârbi din timpul războiului balcanic din 1913 şi cum sârbii sunt foarte şovini n-au mai permis alte şcoli, decât numai în limba lor sârbească. La fel au procedat şi cu bisericile. Din cauza asta au emigrat parte în Grecia (Macedonia grecească), unde şcolile şi bisericile au fost în parte tolerate şi respectate de greci. Dar majoritatea au venit în patria mumă, România. Părinţii mei au murit la Canara, mama la 4 decembrie 1908, iar tata la 22 decembrie 1927, în etate de 82 de ani.

După stabilirea în satul Canara, unde acum aveam proprietăţi, tatăl meu a fost primul român ce s-a stabilit cu fraţii lui Lazăr şi Tache în acest sat şi a fost numit primar în anul 1883 şi a continuat să funcţioneze mai mulţi ani, în mai multe rânduri.

În anul 1884-1886 s-au făcut colonzarea în masă a românilor din judeţele Brăila şi Râmnicu Sărat în Canara. La sosirea lor pe aceste meleaguri, drumurile erau de pământ, şosea nefiind nicăierea. Prima şosea Constanţa-Tulcea s-a lucrat în anii 1882 şi s-a terminat în anul 1885. La 1882, când a început lucrarea şoselei, a fost dată în porţiuni la mai mulţi antreprenori. Una din aceste porţiuni de 10 kilometri Constanţa-Canara a fost luată de tatăl meu, în tovărăşie cu antreprenorul Cosma Dusi din Constanţa, care a început lucrarea de la Constanţa înspre Canara, iar tata de la Canara înspre Constanţa. Având mai mulţi lucrători a trebuit ca tata cu fraţii lui laolaltă să înfiinţeze o cantină şi cu toate cele trebuincioase. Aşadar când a venit în Canara, Comisia de împroprietăriri a găsit pe tata cu fraţii lui aici în Canara, unde au fost şi împroprietăriţi. Din amintirile mele, comuna se numea Palas şi se compunea din satele Canara, Palas, Anadolchioi, şi cătunul Horoslar (azi satul Cocoş).

Reşedinţa comunei până în anul 1884 a fost la Anadolchioi. În urma unui incendiu care a distrus localul primăriei cu toată arhiva, reşedinţa s-a mutat în Canara, în urma stăruinţei tatălui meu care era primar în Canara.... Incendiul a fost provocat de notarul localităţii pentru a-şi ascunde fraudele comise. Notarul în chestiune se numea Pandeli, un tânăr prezentabil şi inteligent, spunea tata, însă cu apucături rele, plăcându-i vinul, muzica şi femeile. Fiind şi casierul comunal probabil sustrăsese bani din casa comunală şi ca să scape de control a găsit cu cale să-i dea foc primăriei, care era o casă veche turcească, acoperită cu stuf. Casa a ars cu arhivă cu tot. Tata fiind primar a fost anunţat de un trimis călare la Canara.... S-a dus imediat la faţa locului şi după cercetări, bănuielile şi indiciile au căzut asupra notarului. S-a constatat că el era autorul incendiului şi spunea tata că pe lângă actele dresate i-a aplicat şi ... o bătaie soră cu moartea. A fost judecat şi condamnat la mulţi ani închisoare, spre marea satisfacţie a lui conu Mihalache (Kogălniceanu), care aflase de bătaia primită de acesta de la primar.

În anul 1893 a început exploatarea carierelor de piatră din satul Canara, care a servit la construcţia portului Constanţa, după iniţiativa marelui rege Carol I. Construcţia portului a fost încredinţată şi începută de o mare firmă franceză „Compani Hallier”.... Lucrarea a început cu mare activitate, făcându-se şi linia de cale ferată Port-Carieră, cu lucrători străini, ciuplitori de piatră şi mineri italieni, francezi şi de alte neamuri (românii noştri pe atunci nu prea se băgau la piatră). Lucrarea era condusă de către tehnicieni francezi, ingineri şi supraveghetori, care lucrau ziua şi noaptea, cu peste 1000 de lucrători, având o cantină mare şi spaţioasă, unde luau masa cu sutele de lucrători. Antreprinorul cantinei era Iancu Giovani, grec din Constanţa, fiul lui Dumitru Giovani, care avea „Fabrica Veche”. Aveau firma lor fraţii Giovani, unde se fabrica pe atunci renumita *Mastiha de Hio*. Tânărul Iancu Giovani studiase şi la Paris, deci cunoştea bine limba franceză. Era bine organizată această cantină unde luau masa şi ingineri francezi şi italieni, având bucătari şi bucătărese italience, care le gădeau mâncările lor specifice.

Eu eram furnizorul de pâine pentru cantină. Luau zilnic 500-600 pâini, din care 200-300



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

franzele albe, jimble pentru francezi şi italieni care consumau numai jimblă. La Canara pe atunci era un mare trafic, se înfiinţaseră vreo douăsprezece cârciume şi restaurante în sat, trei măcelării care tăiau zilnic mai multe vite mari, patru-cinci cafenele, trei frezerii, mai multe cizmării şi câteva băcănii. Pe lângă brutăria noastră s-au mai făcut încă două. Toate astea au mers bine până în anul de mare secetă generală din ţară, 1899, când această lucrare a stagnat, încetând şi plăţile care le făcea regulat la două săptămâni. La urmă a întârziat, adică au aşteptat şase săptămâni. Negustori care dădeau lucrătorilor pe credit până la plată, de dată asta a trebuit să-i întreţină şase-şapte săptămâni, când negustorii au încetat cu întreţinerea lucrătorilor.... Au rămas în Canara numai vechi băştinaşi negustori care erau proprietari, cum am fost noi care aveam făcute camere (case) speciale pentru lucrători, cu peste 30 de încăperi închiriate la aproape 200 lucrători italieni şi muntenegreni, pe care le dădeam pe credit până la plată. Am pierdut şi noi 600 poli, 12.000 lei. Pe atunci această sumă reprezenta o avere, noi însă aveam şi alte resurse, fiind plugari şi proprietari de oi şi vite....

În anul 1925 s-a construit canalul dintre Sutghiol şi lacul Taşaul, în urma iniţiativei şi stăruinţei domnului Nicolae Cergău, care a fost mulţi ani primar în comuna Cicărei (Sebioara) cu cele trei sate care se află în jurul lacului Taşaul: Carachioi (Năvodari), Taşaul (Piatra) şi Palasul Mic. Canalul este făcut din tuburi de ciment hidrauilic, cu un diametru de circa 1 metru, care curge din Sutghiol în lacul Taşaul. Sutghiolul era mai sus cu aproape doi metri şi alimenta lacul Taşaul cu apă dulce, spre avantajul celor patru sate. Lacul cu apă sălcie cum era a devenit apă dulce, unde acum adapă cirezile de vite şi turmele de oi şi udă grădinile de zarzavat cu apă dulce.

După această operă, văzându-se foloasele aduse de acest canal, din iniţiativa răposatului Călinescu, care era revizor al pescăriilor statului, s-a făcut şi un al doilea canal de la Sutghiol la lacul mic Tăbăcărie, lângă Anadolchioi, un canal simplu, săpat (un şanţ) unde s-a format un părău care curge din ghiol în lacul Tăbăcărie, care şi el din sărat cum era a devenit dulce, luând fiinţă în jurul lui grădini de zarzavat. Acum lacul se varsă în mare, fiind şi el mai sus ca marea, precum şi ghiolul este mai sus ca lacul mic pe care i-l alimentează cu apă dulce. Ca şi în lacul Taşaul s-au înmulţit peştişori care se stricoară prin canal din Sutghiol, care are numeroase şi mari isvoare de apă. Cel mai important izvor este acela de la Caragea-Dermen (Moara lui Caragea), unde acum s-a construit uzina de apă, de unde se alimentează oraşul Constanţa cu apă potabilă. Aici pe vremuri era o moară (pe care am apucat-o şi eu) cu o piatră care se afla la malul ghiolului, unde se varsă acest pârâu... care punea în mişcare moara lui Caragea. Proprietar era Iosif Toma, unchiul lui Avram din Rasova (de origine albanez), care a fost vândută cu tot terenul de 14 hectare comunei Constanţa.

.... Canara, numit după stâncile de piatră ce se află la marginea satului şi care stânci se numesc în turceşte canara, (a primit) de Ovidiu, probabil de la insula lui Ovidiu, unde se zice că Ovidius ar fi locuit când a fost exilat pe aceste meleaguri, pustii şi sălbatece.... De la debarcaderul insulei şi până în mijloc, unde se afla căsuţa şi cei 4 stejari bătrâni, era o alee plantată cu viţă urcătoare de coarnă pe ambele părţi şi cu trandafiri roşii şi albi pentru dulceaţă.... Kiose Memet fiind bun prieten cu tata ne aducea în fiecare an trandafir pentru dulceaţă şi struguri de coarnă. Era o frumuseţe, iar de îndată ce puneai piciorul pe insulă credeai că te afli într-un parc bine îngrijit. Ce jena era numărul mare de tot felul de păsări, şi mai cu osebire ciori, .... pe care turcul Memet nu le suferea şi aducea băieţi din sat să le strice cuiburile în fiecare primăvară, având milă să le ucidă (împuşte).

Insula era des vizitată de constănţeni şi unde se făcea mari petreceri mai cu seamă la Sfântul Gheorghe şi 1 Mai. Mai era vizitată şi de mulţi turişti străini care veneau la băi de mare, mergeau prin Palas şi Canara cu bărcile pescăreşti şi mai târziu, când au luat fiinţă băile de la Mamaia, venea direct de la băi cu bărcile care se aflau acolo, anume pentru escursie pe lacul Sutghiol. În anul 1903 a fost vizitată şi de regina Elisabeta, însoţită fiind de doamna de onoare şi de o mică suită, ataşat fiind pe lângă regină căpitanul Mihuţă din Marina Regală, aromân-



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

macedonean din Meţova (Pind), un bărbat cam de 30-35 de ani chipeş şi isteţ, poliglot, cu o cultură aleasă, făcându-şi studiile în străinătate, în Franţa şi Germania, bun priten al meu. Fiind prieten cu căpitanul meu Dăscălescu din Regimentul 9 Călăraşi, am fost şi eu bine văzut de căpitanul meu Dăscălescu. Se trăgea dintr-o mare familie de celnici (mari crescători de oi şi vite) cu bun renume în Macedonia, Epir şi Thesalia unde se ducea iarna cu oile şi vitele la iernat.

Ca subprefect al plăşei Constanţa era Zadic, care venise în Canara cu o zi înainte, ca să pregătească şi să ia măsurile de rigoare pentru primirea reginei. În unire cu inginerul Constantinescu din cariera statului, a D.P.M Constanţa, s-a improvizat un mic, dar frumos debarcader chiar în faţa caselor noastre.... S-a nivelat drumul făcându-se o mică şi dreaptă şosea, cu lucrători de la carieră, fiind aşternută cu deşeu şi povazuată cu drapele tricolore. La debarcader, la ghiol era aşteptată de patru bărci de la marina regală, venită special din portul Constanţa, de pe nava şcoală bricul Mircea, cu marinari aleşi şi bine echipaţi.

Regina a coborât din trenul de pe linia Constanţa - Port – Cariera Canara. Eu eram ajutor de primar. Primar era Fătu, însă fiind bolnav, eu înlocuiam pe primar. Eu eram deabia ales, tânăr fără experienţă, abia eliberat din armată, sub prefectul Zadic (pretorul cum se numeşte azi) care venise din ajun, m-a îndrumat şi învăţându-mă cum trebuie să mă prezint Reginei şi s-o întâmpin cu tradiţionala pâine şi sare, fiind încis cu eşarfa tricoloră de primar.

La debarcader erau înşiraţi pe o parte elevii şcoalii, învăţător fiind Cristea Tunaru, iar pe cealaltă parte era Hogea Abit Memetcea cu elevii lui tătari şi multă lume, populaţie, mai cu seamă femei romînce şi tătare. La coborârea din tren, regina a fost aclamată cu urale de către populaţie şi cu imnul regal, cântat de şcolari. Eu am întâmpinat-o cu tradiţionala pâine cu sare pe o tavă frumoasă de argint, împrumutată de la naşul meu, marele proprietar Ioniţă Dumitrescu din Palas, urându-i bun venit, spre marea mulţumire a lui Zadic (subprefectul) că nu l-am dat de ruşine (fiind un om foarte protocolar).

Imediat după mine a întâmpinat-o pe regină şi soţia mea Vasilichia, cu un frumos buchet de flori, aplecându-se şi sărutându-i mâna, urându-i bun venit. Ca amintire i-a oferit reginei o cămaşe de borangic lucrată artistic, cu mătasa prodată în stil macedonesc şi cu o pereche de ciorapi specific macedoneşti. Regina le-a primit bucuroasă mulţumindu-i şi întrebând-o: „Sunt lucrate de dumneata?” I-a răspuns: „Majestate, cămaşa este lucrată de mine, iar ciorapii de mama mea în Macedonia, acesta este portul romîncelor macedonene”! „Cum, dumneata eşti macedoneană?” „Da, Majestate!” A mai întrebat: „Eşti domnişoară ?” „Sunt căsătorită Majestate, chiar dânsul, primarul este soţul meu” arătându-mă cu mâna, eu fiind aproape. Regina întinzându-mi mâna, eu aplecându-mă cu respect, sărutându-i mâna. Spunând regina că: „Mă bucură că pot întâlni în Dobrogea o pereche de tineri macedoneni aşa de potriviţi”, zâmbind şi mângâind-o pe Vasilichia pe obraz (eu aveam 26 de ani, iar soţia 21 de ani) şi spunându-i căpitanului Mihuţă, care o însoţea de aproape, să noteze numele nostru. “Da, Majestate!, a spus căpitanul Mihuţă zâmbind, îmi este cunoscută familia Gheorghiu, fiind compatrioţi mei, căci şi eu sunt de la Pind”. Probabil că l-a mişcat înfăţişarea noastră, rămânând mulţumit. De altfel, asta este o caracteristică al macedonenilor, ca la ori ocazie să-şi afirme originea, de care erau mândri.

La insulă am însoţit-o şi noi, cu subprefectul şi inginerii din carieră. Aici a întâmpinat-o pe regină administratorul pescăriilor statului, unde pregătise un ospăţ cu tradiţionala ciorbă de peşte pescărească şi crap la proţap, icre negre şi ştiucă, fiind un timp splendid de luna mai, sub stejarul cel bătrân. Aci s-a fotografiat Carmen Sylva, rezemată de bătrânul stejar, apoi invitându-ne şi pe noi toţi ca să pozăm împreună, în grupul din jurul ei, mie făcându-mi semn cu mâna să trec lângă ea. Căpitanul Mihuţă a avut grijă dându-ne şi nouă câte o fotografie pe care am păstrat-o cu sfinţenie până la refugiul din războiul 1916-1918, când mi s-a pierdut spre marea noastră mâhnire, căci o păstram ca o mare şi frumoasă amintire. După masă s-a înapoiat la tren, unde aştepta iar lume multă, petrecând-o şi aclamând-o cu urale, lăsându-i bunei, veselei şi frumoasei noastre regine o impresie frumoasă. Deşi au trecut de atunci mai mult de 40 de ani,



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

populaţia şi copiii cei mai mari şi acum îşi amintesc de acel eveniment.

După războiul din anul 1916-1918, nu ştiu anul, a fost vizitată insula şi de către regina Maria şi prinţul Nicolae, incognito, cu bărcile pescăreşti. Insula însă de acum nu mai avea farmecul acela din timpul reginei Elisabeta, când a fost vizitată, pentru că pe timpul războiului 1916-1918 a fost rău defrişată frumoasa pădure de stejari. Azi este părăginită, nu mai are nici un arbore, afară de câteva sălcioare la marginea apei, fiind transformată în grădină de zarzavat, arondată de primăria municipiului Constanţa care a cumpărat-o de la Movilă sau mai bine zis a expropiat-o. Avea comuna Constanţa planuri mari, vrând să facă acolo un frumos cazino în legătură cu cel de la Băile Mamaia. Venind însă actualele evenimente s-a abandonat acest plan.

În anul 1911 s-a construit o casă de rugăciune din iniţiativa tatălui meu Petru Gheorghiu, Ştefan Basarab, P. Cojocaru şi alţii, iar primul preot al bisericii a fost ieromonahul Ioanichie. În anul 1937 s-a pus fundaţia bisericii din satul Ovidiu din iniţiativa şi cu stăruinţa tânărului nostru preot Ion Turcu. Pentru construirea bisericii, după planul bisericei din Buftea, de lângă Bucureşti, biserică mare şi frumoasă, s-a ridicat această lucrare până la soclu, însă venind timpuri nepreelnice şi cu deosebire războiul, s-a întrerupt lucrarea, până la revenirea timpurilor mai bune.

În anul 1906 s-a construit localul de şcoală primară din Canara. Primar al comunei Palas eram eu, iar tatăl meu Petru Gheorghiu era preşedinte al Comitetului de construcţie al şcolii, prefect fiind Scarlat Vârnav, care a dat concurs şi ajutor bănesc la construirea primului local de şcoală din Canara. În anul 1922 s-a construit şi a doua aripă (clasă), primar fiind Ghiţă Belcin.

Comuna Palas sub primariatul lui Fătu, care fusese mai mulţi ani poliţaiul oraşului Medgidia, era bine organizată, cu casier comunal special, cu secretari telefonişti la Canara şi Anadolchioi, cu gardieni publici în fiecare sat, echipaţi ca şi cei din Constanţa, doisprezece la Anadolchioi, şase la Canara şi patru la Palas având şi comandantul lor care îi inspecta des călare la Canara şi Palas, şi care mai dădea şi prin Horostar (Cocoş). Pe atunci nefiind jandarmi rurali, poliţia o făcea primarul cu ajutorul de primar şi notarul care dresau actele de contravenţie. Primăria îşi avea mijloacele proprie de transport, o trăsură cu doi cai şi o căruţă cu un cal, echipaje bine întreţinute, cu care se făceau deplasările în interes de serviciu, fără să fie nevoiţi să apeleze la angajările locuitorilor, trăsura fiind la dispoziţia funcţionarilor comunali, în special a casierului comunal....

Şi aşa cu trudă şi osteneală unui bătrân pe răbojul vieţei căruia nu sunt mai puţin de 71 crestături, am terminat această lucrare care să fie un bun îndreptar, atât pentru urmaşii mei cât şi pentru cei care, din dragoste ar căuta ca să se ocupe de trecutul comunei Canara. Fiind sigur că din toţi bătrânii decedaţi nu s-au gândit nici unul să scrie şi să lase ceva despre trecutul acestui sat. Cititori acestor pagini să nu fie atât de pretenţioşi în nerespectarea regulilor de scris şi mai cu seamă a ortografiei, căci împrejurările grele prin care am trecut eu şi familia mea nu mi-au dat posibilitatea să urmez mai mult decât patru clase primare, învăţate în comuna Târnova de lângă Bitolia, la şcoala română care a luat fiinţă în anul 1864.... unde a învăţat şi mama mea, fiind dintre primii elevi la deschiderea ei".

Cu aceste cuvinte, George P. Gheorghiu şi-a încheiat jurnalul pe care l-a lăsat nepoţilor săi, pentru a nu-şi uita locurile de origine şi vremurile pe care le-au trăit înaintaşii lor. Istoria românilor din sudul Dunării este impresionantă, o continuă luptă pentru păstrarea identităţii culturale, a limbii şi tradiţiilor religioase. Secolul al XIX-lea a fost şi pentru această populaţie uitată o perioadă de redeşteptare naţională. Aflaţi sub stăpânirea Imperiului otoman, aromânii au început să solicite autorităţilor dreptul de a-şi folosi limba proprie în şcoli şi biserici. Acţiunile lor s-au lovit de refuzul grecilor, sârbilor şi bulgarilor. Cu mari greutăţi, în cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea, au început să fie înfiinţate primele şcoli şi biserici româneşti din sudul Dunării. Statul român s-a implicat major în susţinerea politică şi culturală a vlahilor, în special prin ajutoarele financiare oferite preoţilor şi învăţătorilor. Persecuţiile îndurate o parte dintre aromâni au emigrat în Dobrogea. O asemenea familie a fost cea a lui Petre Gheorghiu



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

care s-a stabilit în oraşul Ovidiu. George P. Gheorghiu, s-a născut în anul 1874, în comuna Târnova-Bitolia (Macedonia) şi a reuşit să-şi scrie memoriile în aprilie 1945. A murit în iunie 1945, fiind îmormântat în cimitirul oraşului Ovidiu. Manuscrisul împreună cu datele biografice ale autorului le-am primit din partea doamnei Viorica Anghel, una dintre nepoatele acestuia.

**BIBLIOGRAPHY**

1. Berciu-Drăghicescu, Adina, Petre, Maria, *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004.
2. Coman, Virgil, „Consideraţii privind meglenoromânii în timpul Primului Război Mondial şi în perioada imediat următoare”, în *Analele Dobrogei*, Anul IX, 2006-2008, Constanţa, pp. 201-210.
3. Demeter Peyfuss, Max, *Chestiunea aromânească,* Edit. Enciclopedică, Bucureşti,1994.
4. Petcu, Adrian Nicolae, „Viaţa religioasă a românilor din Balcani”, în *Autocefalie şi comuniune*, Edit. Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2010, pp. 512-553.
5. Săsăujan, Mihai, „Aspecte ale vieţii culturale şi bisericeşti la aromânii din sudul Dunării în secolul al XIX-lea”, în *Revista Teologică*, nr. 4, 1995, pp. 64-80.
6. Zbuchea, Gheorghe, *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică*, Edit. Biblioteca Bucureştilor, Bucureşti, 1999.



BDD-A25635 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)